

de conclusie dat hij het werk niet meer alleen aan kon; hij meende bovendien dat hij door de Duitsers geschaduwd werd. In augustus '40 droeg hij de uitwerking van zijn opzet aan een reserve-officier over, luitenant-kolonel Westerveld. Twee maanden later werd Röell als Indisch gijzelaar naar Buchenwald weggevoerd. Toen hij in februari '41 om medische redenen (hij had een hartgebrek gesimuleerd) naar Nederland kon terugkeren, was Westerveld een flink stuk verder gekomen; hem beschouwen wij dan ook als de eerste eigenlijke organisator van de OD.

Johan Westerveld was in 1881 geboren. Hij werd beroepsofficier bij het wapen der artillerie, maar na de eerste wereldoorlog nam hij ontslag uit de militaire dienst en ging hij zijn heil zoeken in het bedrijfsleven. In de jaren '30 was hij bedrijfsleider bij een verkooporganisatie van het Unilever-concern in Duitsland en in de zomer van '40 kreeg hij na zijn demobilisatie een vooraanstaande functie bij hetzelfde concern in Rotterdam. Anders dan Röell die als autoritair denkende generaal van de politieke partijen niets hebben moest, had overste Westerveld een zuiver begrip voor de positie van een militair apparaat in een parlementaire democratie: dat apparaat moest niet heersen maar dienen. Hij zocht dus contact met personen die, naar hij meende, in het bevrijde Nederland in de politieke sector veel invloed zouden hebben: Colijn, Vorrink, Joekes. Met Vorrink (die grote waardering voor hem kreeg) ging hij regelmatig overleg plegen. Intussen bouwde hij zijn organisatie verder op. Hij kreeg een aantal adressen van de secretaris van de organisatie der Bijzondere Vrijwillige Landstorm, kapitein G. F. Boulogne. Daarnaast schakelde hij voor het leggen van contacten in de provincies een driemanschap in, dat, naar het schijnt, uit zichzelf op het denkbeeld gekomen was, een soort OD op te richten. Dat driemanschap bestond uit een propagandist van een christelijke vakbond, H. van As (Utrecht), een verkoopdirecteur van een verffabriek, G. H. J. Rooze (Haarlem) en een bedrijfseconoom, ir. L. C. Vervooren (Amsterdam). Hoe zij onderling het werk verdeelden, staat niet precies vast; wèl weten wij dat de OD (de 'eerste OD') eind '40 in vrijwel alle delen van het land in opbouw was.

Aan diegenen die als plaatselijk commandant zouden optreden, deed overste Westerveld weten dat de OD de Duitsers niet actief zou bestrijden: die waren, zei hij, veel te sterk; de OD zou pas op straat komen als de Duitsers vertrokken waren en de leden zouden dan aan blauw-geel-blauwe armbanden kenbaar zijn; de stof voor die armbanden werd al vervaardigd in een Twentse textielfabriek. Om het jegens de Duitsers passieve karakter van de OD te onderstrepen, werd er soms bij gezegd dat Scyss-Inquart van het bestaan van de organisatie op de hoogte was en zulks billijkte, soms ook dat het wenselijk was, een organisatie op te richten die kon voorkomen dat